

Gönüle Uzanan Eğitim:

Milli Eğitim

Refik Balay

Doç. Dr., Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Gönül Kavramı

Büyük Türkçe Sözlükte “Gönül” kavramı, genellikle insanın manevi varlığının ifadesi, inanç ve hislerimizin kaynağı, önüne geçilemeyen iç kuvveti, istek, arzu, heves, niyet, duygu, his, aşk, rıza, muvafakat ve hatırlanmalarında kullanılmaktadır¹.

Düşünce ve kültür dünyamızda gönül kelimesi zikredilerek söylenmiş çok söz ve deyim mevcuttur. Gönülü açık (samimi), gönülü akmak (sevmek, meyletmek), gönülü alçak (gösterişsiz, mütevazı), gönülü bol (cömert), gönülü çekmek (arzu etmek, istemek), gönülü dolmak (hislenmek, duygulanmak), gönülü olmak (razı olmak), gönülünü almak (kırgınlığını gidermek, hoşnut etmek), gönülünü etmek (ikna etmek), gönül yapmak (gönül kırgınlığını gidermek, hoşnut etmek) vb. olumlu gönül ifadeleridir. Bunun yanında gönülü bulanmak (ye'se, üzüntüye kapılmak), gönülü kara (başkalarının kötülüğünü istemek), gönülü kararmak (ye'se kapılmak), gönülünü kırmak (hisleriyle oynayarak üzme), gönül bulandırmak (şüpheye düşürmek), gönül kırmak (gücendirmek), gönül yıkmak (gönül kırmak) vb. gönül kelimesinin olumsuz kullanıldığı durumlardır².

Bu çalışmada gönül kavramı, duyguları yaralamamak, olumlu hisleri beslemek, tüm insani, milli ve evrensel değerleri kucaklamak, manevi varlık yanımızı güçlendirmek ve hoşnutluğu artırmak anlamlarında kullanılmıştır.

Kültür ve Düşünce Dünyamızda Gönül

Gönül kavramının, sadece söz ve deyimlerde değil, aynı zamanda şiir ve

1 (Doğan, 1996, *Büyük Türkçe Sözlük* 422)

2 (Doğan, 1996, *Büyük Türkçe Sözlük* 422)

türkülerde de bolca kullanıldığını görmekteyiz. “*Ben Gelmedim Dava İçin*” adlı şiirinde gönül kavramına aşkın anlamlar yükleyen Yunus, gönüllü adeta Yaradan’ın (Dost’un) evi olarak görmüştür.

“Ben gelmedim kavga için/Benim işim sevgi için

Dost’un evi gönüllerdir/Gönüller yapmaya geldim.”

Diyen Yunus, gönül yapma misyonu taşıyanların, kavgadan uzak, sevgi erleri olduğunu hatırlatmaktadır.

Anadolu’nun sevilen halk ozanı Neşet Ertaş da “Gönül Dağı” adlı türküsünde;

“Dost elinden gel olmazsa varılmaz/Rızasız bahçenin gülü derilmez

Kalpten kalbe bir yol vardır görülmez/Gönülden gönüle gider yol gizli gizli.”

Diyerek gönüllü, hatır, rıza ve dostlukla ilişkilendirmiş, rızaya ilişkin kabul alanı ve sağlam dostluk köprülerinin kalpten kalbe giden görülmez, gizli yollar üzerinde kurulduğuna işaret etmiştir.

Görüldüğü gibi gönül, maddi değil, manevidir. Yüzeysel değil, derinseldir. Algısal değil, sezgiseldir. O, insanın asli yanıdır. Bu yüzden gönül, Allah’ın tecelli yeridir. Yere göğe sığmayan Allah, orada bulunur. Bu yüzden muhatabına sürekli, “*kalbin nerede, kalbin nerede*” diye soran Mesnevi, bir anlamda insana, insanlık yanını hep diri ve canlı tutmasını öğütlemektedir³.

İnsanın manevi donanımını, aşkın boyutunu sessiz geçen pozitivist felsefi anlayışlar insanı tek yönlü bir varlık olarak ele almış, insandaki kalbi, vücuda kan pompalayan bir organ olarak telakki etmişlerdir. Bu anlayışlara göre insan bir alet hayvan⁴,ondaki kalp de bir et parçasından başka bir şey değildir. Oysa bizim kültür ve medeniyet anlayışımızda insan, manevi donanımları olan bir varlıktır. Onun gönül dünyası hesaba katılmadan, engin ruhi yönü ele alınmadan insan anlaşılamaz. İslam düşüncesi, tasavvufu, edebiyatı ve sanatı ile insanın ruhi yapısına, gönül dünyasına uzanır, onu ilmek ilmek, satır satır dokur. Bu dokuma öylesine etkili, öylesine ince ki, kızını toprağa diri diri gömecek kadar kalbi taşlaşmış bir Ömer’den, insanı sorumluluğu yüreğinin derinliklerine kadar hissederek,“*Sorumluluktan korkuyorum keşke insan yaratılmasaydım.*” Diyen bir Ömer çıkartır⁵.

3 (Sargut, *Aştan Dinle* 2012, 245)

4 (Büyükdüvenci, *Eğitim Felsefesine Giriş* 2001)

5 (Tozlu, *İnsandan Devlete Eğitim* 2003b)

İnsanın Gönül Dünyasına Uzanan Eğitim

Yeryüzünde değer üreten ve ürettiği değerden sorumlu tek varlık insandır. Çift kutuplu bir yaradılışa sahip olan insanın kendisine, ailesine, vatanına ve insanlığa zararlı değil, yararlı eylemlerde bulunması gerekir. İnsanın zararlı yanının dizginlenmesi, yararlı yanının faal hale getirilmesi için eğitilmesi gerekir. Eğitilmeyen insan harcanan insandır. Günümüzde insanı harcama onu eğitmeme şeklinde değil, daha çok yanlış eğitime şeklinde cereyan etmektedir. İnsanı özüne, fıtratına uygun eğitmeyen her sistem onu harcar. Okul, insanı tüketmek için değil, üretmek için vardır; kapatmak için değil, açmak için vardır. İnsanı açmak, onun gönül dünyasına uzanmak, ruhunu yüceltmek, hayatın anlamını kavratmaktır. İstiklal Şairimiz Mehmet Akif tarafından bu düşünce Safahat'da berrak bir biçimde ortaya konmuştur:

“Aslında insanın insanlığı ruha bağlıdır/Ancak o, daima cisminin emrindedir,

Ruhunu yükseltmeye de sıra gelseydi eğer/Belki anlardı hayatın anlamı nedir.”

Diyan Akif, insanın eğitimi, hayatın anlamı, insanın ruhsal gelişimi ve insanileşmesi arasında sıkı bir bağ kurar. Yine Mevlana, maddeye/bedene yatırım yapıp, ruhu ihmal eden zihniyeti eleştirerek şöyle der: *“Ey bedeni-ne hizmet eden; daha ne zamana kadar onun hizmetinde bulunacaksın? Yüzünü sende bulunan ilahi emanete, ruhuna çevir de onun kusurlarını ikmale çalış! Çünkü sen beden ile değil, ruhun ile insansın!”* (Mevlana, 2002). Peyami Safa ise: *“Ey insan!,tarihinin hiçbir devrinde kendine bu kadar yabancı, bu kadar hayran ve düşman olmadın. Laboratuvarlarında aradığın, incelediğin, oyduğun, sırrını deştiğin her şey arasında yalnız ruhun yok!”* serzenişinde bulunur⁶. Cemil Meriç de, çağın yarattığı sorunları bir alt üst oluş olarak nitelendirerek, *“Cıralı Taş Devri'nden bu yana insanlığın en büyük zaferi 19. Yüzyılda gerçekleşmiş: Madde üzerinde hakimiyet. Kimin hakimiyeti? Üç buçuk Avrupalı'nın hakimiyeti. Ya alt üst olan ruh dengemiz?”* diyerek, madde üzerinde kurulan bu hakimiyetin gerçekte sahte bir hakimiyet ve zafer olduğuna hükmetmektedir.⁷

Üç yüz yılı aşkın süredir eğitimimizde ruhsuzluk ve gönülsüzlük iklimi hâkimdir. Eğitimi geliştirme adına birçok reformlar yapıldı. Sayısız okul binası, derslik inşa edilirken, insanın inşası ihmal edildi. Adam değil, meslek adamı yetiştirmenin kolaycılığına gidildi. Eğitim kurumları sayısız alet, araç ve gereçlerle donatılırken, içindeki çocuğun, gencin manevi donanımı ıskalandı. Gelişme kaydetmek ve ilerlemek için açılan okullarda işler *“dostlar alışverişte görsün”* tarzında yapıldı. Öğretmen gönülsüz öğ-

6 (Can, Milli Eğitimin Neresindeyiz? 2012)

7 (Meriç, Bu Ülke 2013)

retti, öğrenci gönülsüz dinledi. İdareciler, eğitimden çok, yapı ve malzeme ile uğraşmayı bir marifet saydı. Öğrenciye öğrenme, öğretmene öğretme, millete ilim sevgisi aşılanmadı. İnsanımızın okula, kitaba ve ilim erbabına olan mesafeli duruşu kapatılmadı. Öğrenci ve öğretmenlerimizin okulla ilişkileri hep sorunlu oldu. Gönülsüz yapılan işlerden murat alınmak istendi. İnsanımızın gözünde eğitim ve öğrenme faaliyeti hep bir yük ve angarya olarak görüldü. Öğrencinin, ailenin ve öğretmenin okulla ilişkisi, “*sevmediği halde evlenen, ancak parası ve statüsü olduğu için bu evliliğe mecburen katlanan kişinin durumunu hatırlatmaktadır*”. Eğitim ve öğrenme, birkaç diploma ve birkaç sertifika uğruna yıllar yılı katlanılan zevksiz, sevgisiz bir faaliyete dönüştü.

Gönülsüz Eğitim, Gönülsüz Hayat, Kaybedilen İnsan

Modern eğitim ve okul sistemi marifetiyle önümüze bir fırsat olarak sunulan hayat, hayatımızdan çok şeyler almıştır. Bu hayat her şeyden önce imha edilmiş bir hayattır. Tahrif ve tahrip olmamış her akıl, yaşadığımız hayatın içinin boşaldığını, insanın insanlığının başına bir kaza geldiğini kabul eder. Hayatı inşa etmekle sorumlu olan insan ne yazık ki ona imha etmektedir ve bunun farkında değildir. Dünyevileştikçe, bireyselleşen, bireyselleştikçe şahsiyetini kaybeden, şahsiyetini kaybettiğçe sorumsuzlaşan, sorumsuzlaştıkça emanete ihanet eden insan, içi boş bir hayata talip olmuştur. Kendisini insan eden yanlarını ihmal eden insan, boş hayatın boşluklarını da tene ve hazza yatırım yaparak kapatmaya çalışmıştır. İnsan değeri olan bir varken, fiyatı olan bir nesneye indirgenmiştir⁸.

Batı'nın modern eğitim sistemiyle üretilen ve yaklaşık üç yüz yıldan bu yana yaşadığımız bu hayat, bizi bize yabancılaştırmıştır. Çünkü insanı yabana iten bu hayat bize değil, bir *yabancıya* aittir. Temel referanslarını dışarıdan almıştır. Bu hayatı var eden eğitim ve yetiştirme sisteminin ana parametreleri de bu topraklardan değil, yabancı topraklardan çıkmıştır. Böylece bu eğitim sistemiyle insanımızın kendisi olması, kendisini bulması engellenmiştir. Bu ülkeyi, tarihindeki en güçlü ordu ve donanmalarıyla Çanakkale'de dize getiremeyen Haçlı Zihniyeti, tarihi emellerinden vazgeçmedi, sadece yöntem değiştirdi. Topla tüfekte yapamadığını, yumuşak yöntemlerle denemeye girişti. Bu yumuşak yöntem bize “*modern ve gelişmiş eğitim sistemi!*” diye tanıtıldı. Bizi daha önce öldürmeyi kafasına koymuş zihniyet, bu işi zamana yaydı. Üstelik bu sefer kullandığı yöntem daha alımlı ve çalımlydı. Çünkü bize ilerleme ve yükselme vaat ediyordu. Bunun için eskiye dair, bize ait ne kadar değer varsa hepsinin üzerine çizgi çekilmesi gerekiyordu. *Yeniden kurmacılık* adı altında önce imha, sonra inşa yapılacaktı. Burada imha edilen bizim insanımız ve değerlerimiz, inşa edilen ise Batı tipi insan ve değerleridir.

Batı insan tipi, model insan; Batı hayat tipi model hayat olarak lanse edildi. Böyle olunca, bunları var edecek eğitim sistemi de Batı'dan ithal edilmeliydi ve edildi. Bu sistem marifetiyle, insanımızın tasavvuru anlamadan çok veriye; bilgiden çok enformasyona; gerçekten çok, simülasyona ayarlı hale getirildi. İnsanımız artık bakıyor, fakat görmüyor; işitiyor, fakat duymuyor; dokunuyor, fakat hissetmiyor; biliyor, fakat anlamıyor, anlamlandıramıyor⁹. Bu sistemle okulun içinden, hayatın dışında bir nesil yetiştirdik. Öğrencinin hayat bilgisi, hayat bilgisi kitaplarının sayfalarıyla sınırlı kaldı¹⁰. Hayatın doğrularını çoktan seçmeli soruların şıkları arasında bulmaya çalışan öğrenciden geriye düşünemeyen, konuşamayan, üretemeyen bir nesil oluştu¹¹. “*Ne ekersen onu biçersin*” hakikati, hayatın her alanında olduğu gibi eğitimde de zuhur etti.

Yaşanan bunca tecrübeye bakarak eğitimimizi esas itibariyle kültürel yapımız üzerinde sağlamca oturtmalıydık. Eğitimin ahlaki temellerini sürekli canlı tutup, gelişim ve değişimi ideal düzlemde yürütmeliydik. Eğitim programlarını insani bakış açısına göre yeniden düzenleyip, okul sisteminde ferdi öğrenme ve girişimi dikkate almalıydık. Aileyi eğitim ve yetiştirmede okula yardımcı kılarken, aynı zamanda eğitim ve yetiştirmede bağıllık duyulacak prensipler topluluğu ve ortak değerler seti oluşturmalıydık¹². Oysa bunların hiçbiri yapılmadı. Şahsi gayretlerle, ancak sistemsiz ve düzensiz yaptığımız şeylerde ise ilerleme sağladığımızı düşündük. Bir adım ilerlerken, geriye dönüp baktığımızda üç adım gerilediğimizi gördük. Öğrencisi mutsuz, öğretmenini gönülsüz, idarecisi ruhsuz bir eğitimde sokağımız, yuvamız, beldemiz ve insanımız kaynamakta, kaynatılmakta, böylece yıllardır huzur yüzü görememekteyiz. Akıl çağı aklımızı, bilgi çağı bilgimizi aldı. İstihamız, hazırcılığımız şahsiyetimizi sildi süpürdü. Çağdaşlaşma ile köleliği birbirine karıştırdık, uçup giden kayıplarımıza yanmadık, neler kaybettiğimizin farkına bile varamadık¹³.

“Harmanımı yele verdim/Bostanımı sele verdim

Bir yar sevdim ele verdim/Benim benden haberim yok.”

Diyan halk türküsü eğitimde geldiğimiz noktayı çok güzel özetliyor. Önümüze bir sofraya gibi serilen köklü bir kültürü ve insan zenginliğini hırçın bir çocuk gibi teptiğimizin farkında bile değiliz. Meramımızı anlatmak için romancılarımıza başvurmak yeterlidir: “*Anadolu insanının bir ruhu vardı, nüfuz edemedim; bir kafası vardı, aydınlatamadım; bir vücudu*

9 (İslamoğlu, 1996, 24)

10 (Güçük, Büyürken. *Ben Bir Okul Uydurdum* 2013, 13)

11 (Oktay, Düşünüyoruz, Konuşuyoruz, Üretiyoruz. *Ben Bir Okul Uydurdum* 2013, 33)

12 (Tozlu, *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler* 2003a)

13 (Tozlu, Sistemimizin Şekillenmesinde Bir İdeoloji Olarak Batılılaşma Düşüncesinin Etkisi. 1996b)

vardı besleyemedim; üstünde yaşadığı toprağı işleyemedim, Ne ektin, ne biçecektin? Sana ıstırap veren bu şey, senin kendi eserindir” diyor Yakup Kadri Yaban adlı romanında.¹⁴ Eğitimde yaşanan üç yüz yıllık çabanın mahsulü, dünya çapında eğitimciler, sanatçılar ve edebiyatçılar yetiştirmek olmalıydı. Yabancı milletlerin *atıyla* yol almak ancak bu kadar olur.

Bizde eğitim ve yetiştirme işi uzun yıllar salt bir teknolojik faaliyet olarak ele alındı. Oysa insan yetiştirme sistemi, esas itibarıyla bir zihniyet meselesidir. Bu zihniyet her şeyden önce insanı bilmez, onun çağdaki konumunu kavramaz. Dört yol ağzında terk edilmiş insanın karşı karşıya bırakıldığı tehlikeleri görebilmez. Gelişmeye derinliğine nüfuz etmez. Kültürel gelişmeyi sıkı bir tefekkür ve tahlilden geçirmez. Geleneksel düşüncemizin nirengi noktalarını, anıt şahsiyetlerini derinliğine izah edebilmez. En nihayetinde o bir yöntemdir. Neyi, niçin ve kime öğreteceğimizin şuurunda olmaktır¹⁵. Eğitimimizde bu ilkeler göz ardı edilmiştir. Bizde okul, bina ve malzemen ibaret sayılmıştır. Muhteva ve metod ihmal edilmiştir. Edebiyatımız, tarihimiz, dünya görüşümüz gerçek anlamda okulumuzda uzun yıllar yer almamış¹⁶, sistemin ahlaki damarı zayıflatılmış, insanın sonsuzluğa uzanan gönül hazinesi, maddi gelişme ve teknikle doldurulmaya çalışılmıştır. Oysa insanın biçimsel yanını doyuran bilim ve teknoloji, güçsüz düşen insanı doğanın efendisi yapmak isterken onu bir iştiha varlık haline getirmiş, arzularının kölesi yapmıştır¹⁷; Değerli bir ömür, Sa’dî’nin ifadesiyle, “*Yazın ne yiyeyim, kışın ne giyeyim derken, böylece harcamış gitti*”. Evdeki hesap çarşıya uymamış, Eşyaya hâkim olmak için yaratılmış insan, yanlış eğitim sistemleriyle eşyanın hâkimiyetine girmiştir. Soykan’a göre bu durum, insanı geliştirme yolunda kullanılan silahların bir geri tepmesi olarak düşünülmelidir¹⁸. Bir eğitim sistemi¹⁹;

Eğitim çocuğun ahlâk ve fazilet bakımından gelişme ihtiyacını gözetmek yerine, diploma yoluyla güç ve menfaat temini için para kazanma aracına dönüşmüşse,

Sezgi ve keşfe açık, değer merkezli düşünüp hareket eden bireyler yetiştireceğine, çocuğun zihnini deforme eden anlayış ve kavrayışlara kapı açıyorsa,

İnsanımızı, millî akıl ve temel referanslarımız ile medeniyet değerlerimiz üzerinden yükseltmek yerine, onu aidiyetlerine yabancılaştırarak de-

14 (Karaosmanoğlu, *Yaban* 2004).

15 (Tozlu, Eğitim Sistemimizin İnsan Anlayışı, Bilgi, Muhteva ve Metod Açısından Bir Tahlili 1994a)

16 (Tozlu, Sistemimizin Şekillenmesinde Bir İdeoloji Olarak Batılılaşma Düşüncesinin Etkisi. 1996b)

17 (Soykan, Eğip Bükmeyen Bir Eğitim Nasıl Olanaklıdır? 1996)

18 (Soykan, Eğip Bükmeyen Bir Eğitim Nasıl Olanaklıdır? 1996)

19 (Can, 2012, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 9-12)

rin girdapların içine şaşkın ve çaresiz bırakıyorsa,

Bireyi ebediyet fikrine bağlayarak kendini bilme erdemine ulaştırmak yerine, seküler yaşam tasavvuruna ait iğrenç fantezileri bilinçaltına depoluyorsa,

İnsanımızın ruh ve zihin dünyasını inşa etmek yerine, dil, kültür, gelenek, gençlik ve medeniyetimize pusu kuruyorsa,

İlim ve irfan üreterek ülkenin insan kaynağını aklen, ruhen ve bedenlen diri tutmak yerine, sinsi bir kurtçuk gibi iç dünyasını kemirip her gün biraz daha ölmesini tetikliyorsa,

Milletin çocuklarını zihin ve gönül dünyamıza hitap eden hakikat bilgiyi yetiştireceğine, onları kalıplayarak idrak yoksunu ezberciler tayfasına dönüştürüyorsa,

Genç nesle ilim, ahlâk ve fikir derinliği kazandırarak en büyük yatırımı insana yapmak yerine, gökdelenler yükselterek yatırımı depremde yıkılacak beton yığınlarına yapmayı marifet sayıyorsa,

Özellikle kendi medeniyet, kültür ve bilgi kaynaklarımızdan yararlanmak yerine, toplumun ruh köküyle bağdaşmayan profan zihniyetler ihdas ederek insanımızı tarihine, inancına, coğrafya ve geleneğine yabancılaştırıyorsa,

Nitelik yerine niceliği, norm yerine formu ikame ediyorsa, seçim ve kaliteyi öncelemek yerine, yığınlara diploma aldırıp onları kuru kalabalıklar arasına salıyorsa,

Eğitim kurumları ilim, irfan yuvası olmak ve insanı eğitmek yerine, nesillerin ruh kökünün kurutulduğu birer mekâna dönmüşse,

Çocuğu öğrenmeye motive etmek ve öğrenmenin hazzına erdirmek yerine, hayatını çoktan seçmeli test pratiklerinin arasına sıkıştırarak yaşamın dışına itiyorsa,

Gençliğin her bir ferdiyi yaşadığı çağın vicdanı olabilecek nitelikte yetiştireceğine, onları her şeyden elini eteğini çekmiş meçhul birer heykele dönüştürüyorsa,

Çocuk ve gençlere irfan zenginliğinin yanı sıra, her birine gerçek bir mutluluk halesi bahşetmek yerine, ömür halkasının en değerli yıllarını marazlı hale getiriyorsa,

Okul denilen öğrenme mekânları evrensel düzeyde entelektüeller yetiştirmek yerine, bildiğini mutlaklaştırıp, bilmediğini yok sayan kavrayış fukarası okuryazarlar mezun ediyorsa,

Eğitim kurumları, kelimenin, sözün, bilginin, irfan ve hikmetin derya-

sından kana kana içen kuşaklar yetiştireceği yerde, onları tam anlamıyla epistemolojik bir krizin girdabına sürüklüyorsa,

Okullar, asumana merdiven olabilecek söz ve düşünceyi sinelerde yerşerterek bunu yeni bir medeniyet tasavvurunu inşa etme çabasına dönüştüreceğine, yalnızca diploma dağıtan boş amaçlı bürolara dönüşmüşse,

Okul sistemi, insanı yücelterek özne şahsiyetler yetiştirmek yerine, onları nesneleştirerek ruh ve ahlâk fukarası kimliklere dönüştürüyorsa,

Her toplum için en büyük zenginlik kaynağı olan insanı hem maddî hem de mânevî yönden geliştirerek zatındaki cevheri ortaya çıkarmak yerine, ondaki düşünme ve keşfetme yeteneğini buduyorsa,

Öğrenciyi kendisi ve çevresiyle barışık yapmak yerine akranları, öğretmeni ve anne-babasıyla çatıştırarak nihilist eğilimlerin pençesinde debelelen tuhaf davranışlı yaratıklara dönüştürüyorsa,

Gençleri bilginin, bilgeliğin aslına kavuşturarak olgun birer şahsiyet ve yüksek ahlâk sahibi yapmak yerine, kuru malumat paketleriyle yoğrulmuş naylon şuurlu nesiller yetiştiriyorsa... Evet bütün bunları yapan bir eğitime, “*bizim eğitimimiz*” demek mümkün mü?

Ülkemizde eğitim konusu uzun yıllardan beri insan ve toplumumuzu en çok meşgul eden konuların başında gelmiştir. Eğitimde ithalci bir yaklaşımı benimsememiz ve taklide şartlanmamız, bizi özümüzden koparmış, kendi kültür ve medeniyetimize yabancı hale getirmiştir. Eğitimde kendi geleneğimizi oluşturmamış, kendi insan ve medeniyet tasavvurumuzu inşa edemedik, orijinallik yaratamadık. Eğitimde nitele değil nicele, norma değil forma odaklandık. Okullarda yöneticilerimiz, eğitimden çok malzemeyle uğraşır oldu. Öğretmenlerimizin birinci amacı öğretme değil, eğitime hiç değil, mesele meşguliyet, çıkar. Eğitim, anlam hatırına değil, para hatırına yapılırdı. Okul, mezun üreten bir fabrikaya, öğretmen öğretim satan bir işportacıya, aileler bir müşteriye, öğrenci, paket programlarla yoğrulan ve işlenen bir hammaddeye dönüştü. Eğitim pazara düştü. Değerler, inançlar örselendi. Karakter öldürüldü. Milli kimlik parçalandı. Tarihini bilmeyen, kültürünü tanımayan, tarihi şahsiyetlerine yabancı bir nesil oluştu. Teknolojiyi iyi kullanan, hızlı yaşayan, çok tüketen, her gün zevklenen bu yeni nesil, kalbi perişan, aklı dağınık, bakışı bulanık, yabancıya hayranlık duyan bir yapı kazandı. İki yüz yıllık eğitim tecrübemiz insanımızı çıkmazlara soktu. Toplumu kamplara böldü. Sonunda hem birey hem de toplum olarak itibar kaybına uğradık. Bizi yeniden var edecek, ayağa kaldıracak, kendimize getirecek bir eğitim ve yetiştirme sistemine muhtacız²⁰. Bu eğitim sistemi ve onun yetiştiricileri Nurettin Topçu’ya göre bir memurdan öte, örnek insan olmalı ve gönüllerde taht kurmalıdır. O, “*Türkiye’nin*

20 (Balay, Çağın Sorunları Karşısında Eğitimde Onurlu İnsan Arayışı. 2013)

Maarîf Davası” adlı eserinde, “*Bize bir insan mektebi lazım, Bir mektep ki, bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlaki değeri olduğunu tanıtsın; hâyâyâ hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsın; her ferdimizi milletimizin tarihi içinde aratsın; vicdanlarımıza her an Allah’ın huzurunda yaşamayı öğretsin*” (Topçu, 2014, 46) diyerek milletimizin ruh köklerine ilişkin eğitimin hangi parametreler üzerinde kurulması gerektiğini net biçimde ortaya koymuştur

Görüldüğü üzere, insanımızı içten içe imar eden, şahsiyet sahibi kılan, çağdaş işgalara direnen, şairin hayal ettiği üzere “*bozgunda bir fetih*” düşleyebilecek insanı yetiştirebilen bir eğitim ve yetiştirme sistemine muhtacız. Elbette bunun inşası ve icrası oldukça zordur. Bu yüzden böyle bir eğitimi oluşturmayı İkbâl, “*İnsandaki Allah’ı keşfetmek*” olarak vasıflandırmaktadır²¹. İnsandaki Allah’ı ortaya çıkaran, milletin gönül gücünü harekete geçiren, milli ve insani hassasiyetleri zirveye taşıyan bir eğitim ve okul sistemi sırasıyla; siyaset yerine, ahlaki yüceltmeli; taklitçilik yerine, yaratıcılığı geliştirmeli; sürü yerine, lider insanlar yetiştirmeli; ithal vasıtalar yerine, milli vasıtaları kullanmalı ve son olarak hayvani hisler yerine, vicdani hisleri beslemelidir²²:

Eğitim Sistemi Siyaset Yerine, Ahlakı Yüceltmelidir

Eğitimimizde üzerinde durulması gereken en önemli husus, sistemin ahlaki temellerinin sürekli canlı tutularak beslenmesidir. Ahlaki temelin çöküşü aslında insanın çöküşüdür. Bu da o toplumda insani boyutu oluşturan değerler sisteminin yitirildiğinin işaretidir.²³

Üstün ahlaki değerler, insan ve toplumumuza tarih boyunca rota çizen en önemli yol işaretleri olmuştur. Şüphesiz bunun kaynağı Kur’an ve Peygamber efendimizin pratik hayatıdır. Yüce Mevla Peygamberine hitaben; “*Gerçekten Sen yüce bir ahlak üzerindesin*” (Kalem, 4) buyururken, Efendimiz, bir kutlu sözünde; “*Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim*” diyerek eğitim ve insan yetiştirmede asıl misyonun ne olduğunu açıkça ortaya koymuştur.²⁴

Son yıllarda eğitimde doğruyu yapmak, doğru yolda yürümek zorlaştı. Çünkü ahlakın zorlu yollarında yürüyemeyenler, siyasetin kaygan zemininde koşmaya kalktılar. Ahlaki yöntem hem zor, hem de uzun vadeli idi. Siyaset yöntemi ise daha kolay ve kısa vadeli çözümler içeriyordu. Üstelik ahlaki yönteme kıyasla siyaset yönteminin riskleri çok daha fazladır. En büyük risk ise bu süreçte kaybedilen insan potansiyelidir. Siyaset, Tâlût

21 (Tozlu, Yaşanabilir Bir Dünya Kurma 2013)

22 (Topçu, *Türkiye’nin Maarîf Davası* 2014, 25-29)

23 (Tozlu, *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler* 2003a).

24 (Balay, *Çağın Sorunları ve Eğitimde Kendimizi Aramak*. 2014).

ve ordusunun, Câlût'un ordusuyla savaşmaya giderken milletin önüne çıkan imtihan ırmağıdır. *“Tâlût ordusuyla yola çıkınca: Biliniz ki Allah sizi bir ırmakla imtihan edecek. Kim ondan içerse benden değildir. Eliyle bir avuç içen müstesna, dedi. İçlerinden pek azı hariç hepsi sudan içtiler. Tâlût ve ona inananlar beraberce ırmağı geçince, sudan içenler: Bugün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak hiç gücümüz yok, dediler. Allah'ın huzuruna varacaklarına inananlar ise: Nice az topluluk, Allah'ın izniyle çok sayıdaki topluluğu yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir, dediler”* (Bakara, 249).

Gençliğin ruh gücünü yok eden engeller siyasette çoğaldı. Bu yüzden ahlak, muhataplarına Necip Fazıl'ın diliyle seslenelim:

“İnsandır sanıyordum mukaddes yüke hamal

Hamallık ki, sonunda, ne rütbe var, ne de mal

Yalnız acı bir lokma, zehirle pişmiş aştan;

Ve ayrılık, anneden, vatandan, arkadaştan”

Siyaset, muhataplarına mal, mülk, rütbe, şöhret ve statü vaat eder. Sürece odaklananlar ile sonuca odaklananlar tarihte olduğu gibi bir kez daha hayat ırmağında imtihana tabi tutulmuştu. Bundan sonrasını en güzel şekilde Nurettin Topçu özetlemektedir: *“Ne pahasına olursa olsun başarıya şartlanmış olanlar arasında zaruri yer değiştirmeler oldu. Yeni nesli uçuruma götüren yolları kapatmak için yola düşenler, ahlak yemini az zamanda unutup, siyaset yoluna koyuldular. Bir kısmı doğrudan doğruya siyasete atılarak orada ruhunu kurban verdi, verirken de “dava için” dedi. Fikirlerin müdafaasını yapacak olan gençlik kuruluşları, politika yuvaları haline geldi. Farkında olmadan ahlak öylesine yere vuruldu ki, ahlak telkin edicilerin bile ahlaqsızlığına hürmet duyulur oldu. Bugün neslin gözünde siyaset en büyük değeri taşımaktadır, kurtuluşun sanki tek yoludur. Başarıya ancak onunla ulaşılabilir. Ahlak, sonradan onun üzerine sürülebilen bir ciladır. Ahlaka her sahada veda edilmiştir”*²⁵.

Görüldüğü gibi insanımızın tarihsel, sosyal ve kültürel tüm varoluş iddialarını kuru sloganlara meze yapan siyaset yoluyla bu topraklarda gelenek ve medeniyetimize meftun, Anadolu insanının gönlüne pencere açabilecek ilim ve ahlâk abidesi kuşaklar yetiştirilemez. Hayatımıza yeniden ahenk getirebilecek, afyonlanmış beyinlerimizi düşünmekten, üretmekten alkoynan paslı zincirleri kırmaya ehil dinamik bir nesli, ancak kendi irfan-ahlak geleneğimize sıkı sıkıya bağlı kalarak yetiştirebiliriz. Medeniyet ve geleneğimize ait her türlü potansiyeli ortaya koymanın yolu budur. Gecemizin fecrinin sökmesi gökdelenler dikmekle değil, ahlaklı insana yatırım yapmak ve genç nesle ilmi derinlik kazandırmakla mümkündür. İnsana hak

ettiği yatırım yapılmadan ve nitelikli bir okul modeli geliştirilmeden toplumu cehalet belasından uzak tutmak fevkalade güçtür. Her ileri toplum gibi okulu medeniyetin dinamosu, eğitimi ise, insan ve toplumu inşa projesi olarak görmeliyiz. Aksi halde halkımızın, Anadolu'yu dünyanın en müreffeh coğrafyası haline getirme arzusu ham hayalden ibaret kalır²⁶.

Eğitim Sistemi Taklitçilik Yerine, Yaratıcılığı Geliştirmelidir

Yaratıcılığın en kabul görmüş tanımında Amabile ve diğerleri (1996, 1154) yaratıcılığı, her alanda yeni ve yararlı fikirlerin üretilmesi olarak tanımlamaktadırlar. Amabile (1997, 40)'ye göre yaratıcılık, bilimden sanata, eğitimden iş hayatına kadar her alanda alışılmışın dışında, yeni ve yararlı fikirlerin üretilmesidir²⁷. Yaratıcılık, herkesin görebildiğini görmek, ancak herkesin düşünemediğini düşünebilmektir²⁸. Bu haliyle yaratıcılık, aynı şeylere bakanlar arasından farklı düşünebilenlere ait bir özelliktir. Yaratıcılık, dünyayı ve kendimizi değiştirme eylemidir²⁹.

Yaratıcılığı geliştirmek temelde bir eğitim işidir. Bu yüzden yaratıcılığın gelişmeye açık yönü, eğitimin daha ilk yıllarında verilmeli, her seviyedeki bireyin bulunduğu sınıf ve okul ortamı yaratıcılığı geliştirmeye yönelik program ve uygulamaları içermelidir. Eğitim ortamı öğrencinin kendini özgür hissedebileceği bir iklim oluşturmalıdır. Öğrenciler bu ortamlarda en olmadık düşüncelerini ifade edebilmeli, saçma olabilecek bazı fikirlerini dahi açıkça seslendirmekten çekinmemelidir. Öğretmen, kendi mantık ve yaklaşımına ters düşse de, sınıfında değişik fikirlerin geliştirilmesini teşvik etmelidir. Eğitim ortamı öğrencinin problemin farkına varmasına, onu anlayıp sınamasına ve yeni yaklaşımlar geliştirmesine fırsat verecek şekilde düzenlendiğinde yaratıcı tutum ve davranışlar sınıf ve okul yaşamından başlayarak hayatın tüm alanlarında rahatlıkla görülebilecektir.³⁰

Eğitim sistemimizi yukarıdaki bilgiler çerçevesinde ele aldığımızda durumun hiç de iç açıcı olmadığını söyleyebiliriz. Eğitimimizde yaratıcılığı çağrıştıran farklılık, orijinallik, yenilik, esneklik, hayal gücü, çabucak yargılamama, kurallara hapsolmama, kalıba girmeme, mevcutla yetinmeme, risk alma, farklılık yaratma, bilinenin ötesine geçme, alışılmış olanı terk etme, alışılmamış olanı bulma ve bunları bir ölçüde diğerleriyle paylaşma sürecinden yeterince beslenmediğini söylemek mümkündür. Eğitim ve okul sistemimiz iddia edildiğinin aksine, bilinene, ezberlenene, tekrara,

26 (Can, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 2012)

27 (Özden, *Öğrenme ve Öğretme* 2000, 122)

28 (Swann ve Birke, *How Do Creativity and Design Enhance Business Performance? A Framework for Interpreting the Evidence* 2005)

29 (McGill, Slocum ve Lei, *Management Practices in Learning Organizations* 1992, 12)

30 (Özden, *Öğrenme ve Öğretme* 2000, 135; Balay, *Yönetimde Yaratıcılık* 2010).

taklide, alışılmış olana ve sınırlara hapsolmuştur.

Toplumun ruh köküyle bağdaşır yerli bir eğitim felsefesinin oluşturulamayışı Türkiye’de uzun yıllardan beri eğitimin bir kriz olarak varlığını sürdürmesine sebep olmuştur. Tanzimat’ın ilanından sonra sırasıyla önce Alman idealizmi, sonra Fransız pozitivizmi etkisinde kalan eğitim sistemimiz, Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Amerikan menşeli pragmatist felsefe ve eğitim sistemin yörüngesine oturmuştur³¹. Yabancı ülkelerin eğitim sistemlerinin izini sürmek, son üç asırda eğitim adına yapılan tüm gayretleri boşa çıkardı. Taklitçilik hastalığı bizi olduğumuz yerde bocalattı ve daima gerilettiler. Taklide ayarlı beyinler, yaratıcı olamaz, yeni ve orijinal fikirler ortaya koyamaz, kendinden büyük gördüğünün izini sürer, her fikir ve hareketin doğruluk ölçüsünü dışarıda arar³². Aklını ve ruhunu başkalarının aklına ve ruhuna ayarlı hale getiren zihniyeti şiddetle eleştiren Muhammed İkbal,

“Sen bir Güneşsin, bir kerecik kendi benliğine bak.

Işığını başkalarının yıldızlarından alma!

Mumun etrafında daha ne kadar dans edeceksin?

Yürekliysen kendi ışığını yak!”

Diyerek, taklide giden bütün yolların kapatılması gerektiğini, insan ve toplum olarak önümüzü görmek ve yürümek için başkalarının mumuyla değil, kendi güneşimizle aydınlanmak zorunda olduğumuzu vurgulu biçimde dile getirmektedir.

Eğitim Sistemi Sürü Yerine, Lider İnsanlar Yetiştirmelidir

Asumana merdiven olabilecek söz ve düşünceyi sinelerde yeni mana boyutlarıyla yüklemekten aciz bir eğitim sistemi lider insanlar yetiştiremez. Lider yetiştiremeyen bir eğitim, kendine güveni tam, düşünen okuyan, akıl eden, toplumda önemli vazifeler icra eden şahsiyetler yerine, sürü insanı yetiştirir. Vaktiyle İstanbul Üniversitesi’nde görev yapmış ve Türk modernleşmesi üzerine önemli çalışmalar yürüten ünlü sosyal bilimci Prof. Alexander Rustov, İstanbul sokaklarında cıvı cıvı oynayan ufak çocukları kast ederek; Erol Güngör’e, “*Sizin ne fevkalâde eğitim sisteminiz var ki şu parlak zekâları on yıl içinde işlemez hâle getiriyor.*” dediği aktarılmaktadır³³.

Allah’ın eşsiz mazharına layık görülüp, “*onur ve şerefle yücelttiği insan*” (İsra, 70), Batılı sosyologların eliyle sürü seviyesine indirgendir.

31 (Can, 2012, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 28)

32 (Topçu, *Türkiye’nin Maarif Davası* 2014, 25)

33 (Güngör, 1975, 209; Can, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 2012)

Anadolu'nun okuyan çocukları da sırasıyla bu psikolojiye sokuldular. Eğitim sistemimiz, Mehmet Kaplan'ın ifadesiyle, *“Kalabalığı dışarıda bırakmamaktan başka bir hassasiyet taşımayan, seçim ve kaliteye asla ehemmiyet vermeyen bir yığın siyaseti gütmektedir”*³⁴. Yığınlar kendi iradesindeki gücü unuttunca, kendini var edecek gücü içeride değil, dışarıda aramaya başladı. Kendine kurtarıcı arayan Anadolu insanı, kendini yetiştirmeden, o güne kadar kendisini gerileten tutumunu değiştirmeden kestirme yoldan kurtuluş çareleri aradı. Oysa kurtuluş için yol belliydi. *“Şüphesiz ki bir millet kendini değiştirmedikçe Allah da onları değiştirmez”* (Rad, 11) hükmü, her devirde olduğu gibi bugün de geçerlidir. *“Kendini yetiştirmeden şefini arayan nesil, ekilmeden sulanan fidana benzer. Şefleri, büyük sürünün önünde değil, her birimizin iradesinin ta içinde arayalım. Şefimiz aşkımadır. Onu kalbimizde alkışlayalım. Bütün bir ömür dövülen kalp en büyük ve cesur önderdir.”*³⁵.

Kalbi her türlü arızadan kurtarmadan, onu eğitip olgunlaştırmadan, hakiki imana bağlamadan toplumu değiştirmek, dönüştürmek mümkün değildir. Çare, Sezai Karakoç'un ifadesiyle, *“Büyük nehirlerin kıyısından büyük şehirlerin ortasına bir tayf gibi”* inebilecek derecede liyakat sahibi, ruhlara etki eden, sürükleyici kadrolar yetiştirip, halkın hizmetine sunmaktır³⁶.

Genç beyinleri kalıplayarak eleyen ve onlardaki enerjiyi emen eğitim sisteminin bu ülkenin gençlerine verebileceği bir şey yoktur. Gençlerimizi yetiştirerek geliştiren, test pratiği yerine nesre ağırlık veren, büyük kaynak eserleri işleyen, sözlükler üzerinde çalışma alışkanlığı kazandıran, yeteneği inkişaf ettiren, sanata ve estetiğe yönlendiren ve en nihayetinde zihinlerdeki düşüncesizlik çeperini kıran daha sahici, daha candan, daha gönülden, liderce bir eğitim sistemine muhtacız.

Eğitim Sistemi İthal Vasıtlar Yerine, Milli Vasıtaları Kullanmalıdır

Olaya öncelikle milli hassasiyetler gözetilerek başlamak gerekir. Türkiye'deki bilgi, anlayışının da da önemli eksiklikler söz konusudur. Bu konuda özellikle insanî olan ve ahlakî açıklığı kapatacak vasıta ve yöntemleri özenle seçmek gerekir. Afyonlanmış beyinlerimizi düşünce üretmekten alıkoyan zincirleri kırarak hayatımıza yeniden ahenk getirebilecek o nesli ancak kendi irfan ve geleneğimize sıkı sıkıya bağlı kalarak yetiştirebiliriz. Ne pahasına olursa olsun bireyin hamlığını, çığlığını yontup, şahsiyetini yerli bir ruh terkihiyle inşa edebilecek güvenilir bir eğitim ve okul siste-

34 (Kaplan, 1998, 83; Can, Can, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 2012, 31)

35 (Topçu, *Türkiye'nin Maarif Davası* 2014, 27)

36 (Can, 2012, *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* 21)

mine geçmek gerekir³⁷. Zira bizi yeniden kendimize getirecek, gönül dünyamıza serinlik katacak ruh, geçmişimizde, milli kimliğimizdedir. “*Sende saklıdır en seçkin evladı insanlığın*” diyen milli şairimiz Mehmet Akif, başında durduğu mezarla dertleşirken;

“Şanlı bir tarihsin, milletin geçmişi sendedir,

Varsa bir ibret sendedir, hikmet de elbet sendedir;

Yayılp yükselme devirleri hâtırandadır, bahtiyarlık sendedir!

Çünkü hürriyet, kahramanlık sende, gayret sendedir,

Yaşamak bence artık alçaklıkla bir, şeref ve itibar sendedir!”

Diyerek milletimizin gerçek kimliğinin geçmişinde aranması gerektiğini; şan, ibret, hikmet, bahtiyarlık, hürriyet, kahramanlık, gayret gibi yüksek milli ve insani değerler üretmiş bir tarihe sırtını dönmek için alçak bir yaşama mahkûm olmak anlamına geleceğini; geçmişine bu muameleyi reva gören bir toplumun, asla şeref ve itibara kavuşamayacağını ifade etmektedir. İkbâl (2013) de, “*Hiçbir halk kendi geçmişini bütünüyle reddetmeye güç yettirmemez. Zira onların şahsi kimliğini oluşturan şey onların geçmişidir*”, diyor. Bu yüzden okul sistemimiz, milli referanslarımız üzerine sağlamca oturmalı, hayatı kucaklamalı, kültürel değerlerin yapıcısı ve yoğunurucusu olmalıdır. Aksi halde bu sistem, ilim yerine taklitçiliği, kültürümüzü özümleme yerine, yabancı hayranlığı ve dokumuza yabancı ideolojileri zorla benimsetmenin aracı hale gelir³⁸.

Toplumun ruh köküyle bağdaşır yerli bir eğitim felsefesinin oluşturulması Türkiye’de uzun yıllardan beri eğitimin bir kriz alanı olarak kalmasına sebep olmuştur. Yabancılaştırıcı pedagojinin etkisiyle geçmişte Batılılaşma ve modernizme, günümüzde ise dünyaya nefes aldırmayan *Yeni Seküler Dünya Düzeni*’nin aldatıcı argümanlarına fazlasıyla kapılan Türkiye toplumu kendi medeniyet, kültür ve bilgi kaynaklarından yararlanamaz haldedir. Oysa eğitim sistemi aracılığıyla milli bünyesine ait bilgi kaynaklarından beslenmeyen bir toplum, söz yitimine uğramış, akıl tutulması yaşayan kuru bir kalabalıktan farksızdır. Derin düşünce, dil, edebiyat ve hikmetin uzağında yaşar, muhakeme yapamaz ve ancak şartlandırılmışlığın kaba sopasıyla yürüyerek hayatını idame ettirebilir³⁹. Bu ülkede üç yüz yıldan beri yaşanıp, çözülemeyen sorunları bu cihetten okumak gerekir. “*Hayat mücadelesinde olduğu gibi fikir mücadelesinde de düşmana karşı koyarken düşmanın silahı kullanıldı*” diyen Nurettin Topçu, “*Ruh ve dâva cephesinde düşmanla aynı silahları kullanmanın düşmanın ruhuna minnetterlik olduğu unutuldu. Düşmanın başvurduğu vasıtalarla başvurmanın sonunda düşmanın ruhuna teslim olunacağı düşünülme-*

37 (Can, 2012, *Millî Eğitimin Neresindeyiz?* 39)

38 (Tozlu *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler* 2003a)

39 (Can, 2012, *Millî Eğitimin Neresindeyiz?* 29)

di.” noktasına dikkat çekerek bu konuda yapılan büyük hataları çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur.

Eğitim Sistemi Hayvani Hisler Yerine, Vicdanî Olanı Beslemelidir

Türkiye, zaman kaybetmeden, sahip olduğu insan, kültür ve medeniyet mirası ile asırlara damga vurabilecek bir eğitim modelini hayata geçirmek mecburiyetindedir. Eğitim ve okul sistemi maddi/hayvani hisler yerine vicdani/insani hisleri beslemelidir. Daha ilkökul çağlarından itibaren çocuğun önünde hedef olarak “*dersine iyi çalış, sınıfını geç, diplomanı al, işe gir, çok para kazan, iyi bir evin, iyi bir işin, iyi bir eşin olsun*”u koyan bir eğitimin daha baştan vicdani/insani zemini çökmüştür. Bireyin ihtiyaçlarını salt maddi/hayvani ihtiyaçlardan ibaret sayıp, doyurmaya çalışan, buna karşın ruh planındaki ihtiyaçlarını sessiz geçen bir eğitim ve yetiştirme modeli, kapitalist sisteme *sadık tüketiciler* yetiştirmekten öte bir şey yapamaz. Tatmin olmak güdüsüyle kazandığından fazlasını harcayan, ihtiyacından fazlasını tüketen, hatta hiç ihtiyaç olmadığı halde yiyen, içen, mobilyasını, arabasını evini, eşini değiştiren bir kitle oluştu son yıllarda. “*Gönüller ancak Allah’ı anmakla tatmin olur*” (Rad, 28) hükmü gereğince yaratılmış insan, son asırda fitratına âdeta suikast düzenlercesine, tatmin vazifesini gönülden alıp, mideye yükledi. Hayat ırmağının suyunu tersine akıtmaya çalışan zihniyete en güzel cevap, milli şairimizden gelmektedir: “*Seni aramam için beni uzağa attın, Alemi benim, beni kendin için yarattın*” diyen büyük Şair Necip Fazıl, eşyanın insan için, insanın da Allah için yaratıldığı hükmünü veciz bir biçimde ortaya koymaktadır.

Sorumluluk ahlakından soyutlanmış hürriyet algısı öylesine işlendi ki, hayatın her alanında fizik âlemle sınırlanan insana, “*bilesin ki bu dünyanın ötesi yok. Ne varsa burada ve senin elinde. Yaradan da sensin, olan biteni yapıp var eden de sen. Her şey seninle kaim olduğu gibi, yine seninle yok olup gidecektir*” düşüncesi telkin edilerek insan, âdeta yarı tanrı bir varlık konumuna yükseltilmiştir⁴⁰. Yanlış hürriyet algısının insanı nerelere getirdiğini çarpıcı biçimde anlatan Nurettin Topçu, “*hür oluşları bahanesiyle yer yer mecburiyetleri inkâr eden genç zümreler, kutsal görevleri birer birer çiğnediler. Bütün ödevlerin başında gelen itaat ödevi, eski bir put gibi tekme ile devrildi. Mihrab mümine emredemez oldu. Vicadanın sonsuzluğa götüren yolu şaşırtıldı. Yukarıdan gelen işaretler, yerini hayvani hırslarla bedenın isteklerine bıraktı. İster ferdî, ister ictimâî olsun, hırslarımızla bedenimizin isteklerinin bizi esir ettikleri düşünülmedi. Bizde sonsuzluğa açılan kalbin kapısı gerçek hürriyete açıldığı halde bu kapı kapatıldı*”⁴¹ diyerek, insanın geldiği/getirildiği noktanın bir varoluş krizine dönüştürüldüğü belirtmektedir.

40 (Can, 2012, *Millî Eğitimin Neresindeyiz?* 28)

41 (Topçu, *Türkiye’nin Maarif Davası* 2014, 29)

Kaynakça

- Amabile, T.M., Conti, R., Coon, H., Lazenby, J., Herron, M. (1996). Assessing the Work Environment for Creativity. *Academy of Management Journal*, 39(5), 1169-1184.
- Amabile, T. M. (1997). Motivating Creativity in Organizations: On Doing What You Love and Loving What You Do. *California Management Review*, 40 (1), 39-58.
- Balay, R. (2010). Yönetimde Yaratıcılık. *Yönetimde Yeni Yaklaşımlar*. (Ed. H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz), Pegem Akademi Yayıncılık, 53-71, Ankara 2010.
- Balay, R. (2013). Çağın Sorunları Karşısında Eğitimde Onurlu İnsan Arayışı. *H. Peygamber ve İnsan Onuru Sempozyumu*'nda sunulmuş bildiri. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Şanlıurfa.
- Balay, R. (2014). Çağın Sorunları ve Eğitimde Kendimizi Aramak. *Çağın Sorunları Karşısından Eğitim Sempozyumu*'nda sunulan bildiri. 6-8 Mayıs. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bayburt.
- Büyükdüvenci, S. (2001). *Eğitim Felsefesine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi Yayınları.
- Can, H. (2012). *Milli Eğitimin Neresindeyiz?* İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- Doğan, M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Gücük, D. (2013). Büyürken. *Ben Bir Okul Uydurdum*. 3. Baskı. (Ed. A. Ural). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. 13-15.
- Güngör, E. (1975). Türkiye'de Eğitim ve Türk Kültürü. *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- İkbal, M. (2013). *İslam'da Dini Düşüncenin Yeniden İnşası*. (Çev: R. Acar). 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- İslamoğlu, M. (2001). *Hayatın Yeniden İnşası İçin*. 2. Baskı. İstanbul: Denge Yayınları.
- Kaplan, M. (1998). *Büyük Türkiye Rüyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2004). *Yaban*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- McGill, M.E., Slocum, J.W and Lei, D. (Summer1992). Management Practices in Learning Organizations. *Organizational Dynamic*, 21,5-16.
- Meriç, C. (2013). *Bu Ülke*. 40. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mevlana, (2002). *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi*. (Çev: Ş. Can), Cilt.3-4, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Oktay, B. (2013). Düşünüyoruz, Konuşuyoruz, Üretiyoruz. *Ben Bir Okul Uydurdum*. 3. Baskı. (Ed. A. Ural). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. 33-36.
- Özden, Y. (2000). *Öğrenme ve Öğretme*. Dördüncü Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sargut, C. (2012). *Aştan Dinle*. İstanbul: Nefes Yayınları.
- Soykan, Ö. N. (1996 Ekim). Eğiþ Bükmeyen Bir Eğitim Nasıl Olanaklıdır? *Türkiye II. Eğitim Felsefesi Kongresi*'nde sunulmuş bildiri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van, 1-9.
- Swann, P & Birke, D. (2005). *How Do Creativity and Design Enhance Business Performance? A Framework for Interpreting the Evidence*. DTI Think Piece, University of Nottingham Business School.
- Topçu, N. (2014). *Türkiye'nin Maarif Davası*. 10. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tozlu, N. (1994a Ekim). Eğitim Sistemimizin İnsan Anlayışı, Bilgi, Muhteva ve Metod Açısından Bir Tahlili. *Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi*'nde sunulmuş bildiri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van, 155-171.
- Tozlu, (1994b Ekim). Açılış Konuşması. *Türkiye I. Eğitim Felsefesi Kongresi*. Van, XV-XXIII.
- Tozlu, N. (1996b Ekim). Eğitim Sistemimizin Şekillenmesinde Bir İdeoloji Olarak Batılılaşma Düşüncesinin Etkisi. *Türkiye II. Eğitim Felsefesi Kongresi*'nde sunulmuş bildiri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van, 225-244.
- Tozlu, N. (2003a). *Eğitim Problemlerimiz Üzerine Düşünceler*. 2. Baskı, Ankara: Mikro Yayıncılık.
- Tozlu, N. (2003b). *İnsandan Devlete Eğitim*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Tozlu, N. (2013). Yaşanabilir Bir Dünya Kurma: Eğitime Düşen. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eğitim Felsefesi Özel Sayı-I. (Ed. N. Tozlu, V. Taşdelen ve M. Önal). Bayburt: Gündem Ofset Matbaacılık.

Education to the Heart: National Education

Refik Balay

Abstract

Heart is the center of the human's moral entity and the source of his/her beliefs and emotions. In other words, the heart is the place where positive feelings are fed and all humane, national and universal values grow up. It is the original side of the human. More than three centuries, inanimateness and unwillingness have been dominant in our education system. Such an education destroys our people rather than constructs them. The system's moral veins have been weakened and treasure of the human's heart has been made empty. This empty heart and an empty life have been tried to be filled with material gains and technical developments. Although the human was created to possess entities, it is possessed by entities due to wrong educational systems. We need to build an educational system that can make us stand up and enables us to find ourselves. An education and school system, that reveals the Almighty God (Allah c.c.) inside the human and brings humane sensitivity to top by triggering the heart power of the nation, should glorify morality rather than politics; should develop creativity rather than imitation; should grow people with leadership skills rather than herd mentality; should use national tools rather than imported ones and should feed humane feelings rather than animal instincts.

Key Words: Heart, Education, National Education.

Gönüle Uzanan Eğitim: Milli Eğitim

Refik Balay

Özet

Gönül, insanın manevi varlığının merkezi, inanç ve duygularının kaynağıdır. Gönül, aynı zamanda olumlu hislerin beslendiği, tüm insani, milli ve evrensel değerlerin hayat bulduğu yerdir. O, insanın aslı yanıdır. Üç yüz yılı aşkın süredir eğitimimizde ruhsuzluk ve gönülsüzlük iklimi hâkimdir. Böyle bir eğitim, insanımızı inşa etmemiş, imha etmiş; tamir etmemiş, tahrip etmiştir. Sistemin ahlaki damarı zayıflatılmış, insanın sonsuzluğa uzanan gönül hazinesi boşaltılmış, boşalan gönül ve hayat boşlukları maddi gelişme ve teknikle doldurulmaya çalışılmıştır. Eşyaya hâkim olmak için yaratılmış insan, yanlış eğitim sistemleriyle eşyanın hâkimiyetine girmiştir. Bizi yeniden ayağa kaldıracak ve kendimize getirecek bir eğitim sistemini oluşturmak zorundayız. İnsandaki Allah'ı ortaya çıkaran, milletin gönül gücünü harekete geçiren, milli ve insani hassasiyetleri zirveye taşıyan bir eğitim ve okul sistemi sırasıyla; siyaset yerine, ahlaki yüceltmeli; taklitçilik yerine, yaratıcılığı geliştirmeli; sürü yerine, lider insanlar yetiştirmeli; ithal vasıtalar yerine, milli vasıtaları kullanmalı ve son olarak hayvani hisler yerine vicdani hisleri beslemelidir.

Anahtar Kelimeler: Gönül, İnsan, Milli Eğitim.